vaimuliku kirjanduse püsiva ja järelejätmatu soetamisega, eriti usu aluse — Piibli tõlkimise eest hoolitsemisega ja üldse usulis-kristliku ilmavaate levitamise püüetega laiusse rahvahulgisse. Selleks, et soetada Piibel eesti ja läti keelde, ei olnud F.-ile ükski takistus raske. A. 1681 sõitis ta Stokholmi, et paluda kuningalt rahalist toetust Piibli tõlkimiseks. Esialgu määrati selleks 3000 taalrit. Sellega kindlustades tõlke majandusliku külje algas F.-i korraldusel tõlkijate otsimine. Lätikeelse Piibli tõlkimine usaldati E. Glückile, kelle käes edenes töö kiiresti: a. 1685 ilmus lätikeelne Uus Testament ja 1689 terve Piibel. Eestikeelse tõlke tegemine viibis — puudus vastav tõlkija. Viimaks, a. 1683, leidus tõlkija tartumurdelisele piiblile — Adrian Virginius (vt.), kelle tõlkes ilmus a. 1686 Riias 500 eksemplaris »Meije Issanda Jesusse Kristusse Wastne Testament. . . .« Kui kirjavahetus piibli tõlke asjus Tallinnamaa kirikuõpetajatega tagajärjetuks jäi, kutsus F. ametliku käsuga 12 parimat keelemeest-pastorit a. 1686 Lindenhofi mõisa konverentsile. Konverents kestis 6 nädalat, kuid lõppes tagajärjetult. Järgmisel a. kutsus F. pastorid uuele konverentsile Pilistvere kirikumõisa. Siin keerlesid vaidlused Piibli algkeele küsimuse (kas võtta aluseks Lutheri saksakeelne või heebrea- ja kreekakeelne algtekst) ümber. Teiseks vahekordi teravaks ajavaks küsimuseks oli kirjaviisi küsimus. Vanemad nõudsid, et tõlge valmiks Stahli keeleviisis, nooremad jälle soovisid Forseliuse oma. Lõpuks otsustati tõlkida Piibel Stahli keeleviisis. Nelja nädala jooksul valmis valitud osade tõlge. Nüüd kerkis uus küsimus, mis sai tõlkele saatuslikuks, nimelt, kus trükkida, kas Riias või Tallinnas. Kokkuleppele ei jõutud vaatamata F.-i manitsuste peale. Lahkutakse tülitsedes, ühtlasi kadus jäljetult tõlke käsikiri. Riiu soikudes kutsus F. konverentsi kolmat korda kokku a. 1694. Sellel konverentsil jõuti tõlkega kuni Matteuse ev. lõpuni, kuid siis viis leppimatus ja sallimatus tõlkijad laiali. Kogu selle tõlkimisloo kestusel tuleb imestada F.-i rahulikkust ja püsivust, mis ei reageerinud isiklikele pisteile. F.-ile enesele sai Piibli tõlkimise lugu saatuslikuks. Ta soetas enesele pastorkonnas palju vihaseid vastaseid, kes esinesid kaebustega kuninga ees, mustates F.-i isikut ja tegevust, lükates Piibli tõlkimise ebaõnnestumise ta isiku arvele. Need kaebused mõjusid nüüd seda enam, et F. oli end avalikult kuulutanud Patkuli poolehoidjaks ja rüütlimõisade reduktsiooni vastaseks. Kartes enese isiku puutumatuse mitte küllalt kindla olevat võimaliku vangistuse eest, lahkus ta kuninga loaga Liivimaalt (1699).

Recke-Napiersky I; Napiersky, Pred.-Lex. II; Allg. D. B. VII; Fr. Westling, Förarbetena till . . , Nya Testamentet 1715 (1892); V. Reiman, Eesti Piibli ümberpanemise lugu (1889). — Vrdl. Kampmann, Peaj. I[1], 192 jj. *A. R.*

FLEMING (Flemming), Paul, tähtsamaid XVII a. s. saksa lüürikuid, sünd. 5. X 1609 ukj. Hartensteinis (Vogtland), tuli ühes Adam Oleariusega (vt.) Holstein-Gottorpi hertsogi Friedrich III poolt Venemaale läkitatud saatkonda kuuluvana Eestimaale, peatus üle aasta (1635—36) Tallinnas, kus ta linna seltskondlikust elust agaralt osa võttis ja end kaupmees Niehuseni tütrega kihlas. Tollest ajast on pärit rida F.-i luuletusi, m. s. »Die livländ. Schneegräfin«, »Ein getreues Herze wissen«, »An den Steinbruch«, »An die Koppel«. 1639. a. peatus F. saatkonna tagasisõidul Pärsiast veel 3 kuud Tallinnas, reisis siis Leydeni, kus ta a. 1640 doktoriks promoveeris, ja suri tagasisõidul Tallinna Hamburgis 2. IV 1640 ukj.

Recke-Napiersky I; Beise I; Inl. 1841, lk. 494, 1850, nr. nr. 12, 26; Bunge, Archiv II (1. tr.), lk. 309; Sophie Dehio, Reval einst u. jetzt (1910), lk. 124 jj.; F. Amelung, P. F. u. seine Bezieh. zu Reval (B. M. 28). *P. J.*

FORSELIUS, Bengt Gottfried, sünd. ca 1660 Madise kirikuõpet. Johan F.-e (vt.) pojana; F.-e noorpõlve kohta puuduvad kindlad andmed; ainult Uue Testamendi I trüki eeskõnes leidub temast mõni rida. — F.-el on Eesti kultuur-ajaloos suur tähtsus. Ta on eesti kirjakeele parandaja ja rahvakoolide rajaja. Ta tundis hästi eesti keelt, mille ta oli õppinud rahva suust, ja ta nõudis avalikult selle keele õppimist, mida rahvas kõneleb, juhtides seega kirjakeelt õigeisse rööpaisse. F. soovitas eesti kirjaviisist välja jätta vokaalide pikendusmärgi h ja tähed c, f, q, v, x, y, z. Esimesena hakkas ta oma tõlkekatsetes tarvitama ka partitiivi ja eesti keelele omast eitavat kõneviisi. F.-e ettepanekud sõnastati omal ajal küll kirjalikult (*propositiones*), kuid need pole alal hoidunud. Selgub, et kui F.-e põhimõtted oleksid omal ajal vastu võetud, nagu Hornung oma grammatikas on teinud, siis oleksime juba ammu jõudnud oma »vana kirjaviisini«. — Palju tuli F.-el konservatiivse elemendiga võidelda oma uuenduste pärast Piibli tõlkimise konverentsidel a. 1686 Lindenhofi mõisas ja 1687. a. Pilistveres. F.-e soovituste põhjal seati küll kokku Matteuse evangeeliumi tõlge, mille käsikiri on aga hiljemini kaotsi läinud. Kuna Liivimaa õpetajad, aru saades F.-e uuenduste kasust, soovitasid üldiselt tarvitusele võtta uut kirjaviisi, olid Tallinna mehed